

NATO
OTAN

*Active
Endeavour*

briefing

JULI 2006.

Pomorske
operacije
NATO-a

Inicijativa za
sprečavanje
širenja oružja za
masovno uništenje

Borba protiv terorizma na moru

„Operacija *Active Endeavour* je dokazano djelotvoran instrument borbe protiv terorizma na moru i sa mora u Sredozemlju“

Vice-admiral Roberto Cesaretti,
komandant operacije
Active Endeavour

Brođovi NATO-a patroliraju Sredozemljem i nadziru transport kako bi uočili, spriječili, onemogućili i pružili zaštitu od terorističkih aktivnosti.

Ova operacija, pod nazivom *Active Endeavour* razvila se nakon prve reakcije NATO-a na terorističke napade na Sjedinjene Američke Države 11. septembra 2001. godine. U godinama koje su uslijedile, ova je operacija usvajala sve djelotvornije procedure za prikupljanje obavještajnih poda-

taka i razmjenu informacija koje su od važnosti za cijelokupnu borbu protiv međunarodnog terorizma. „*Active Endeavour* je dokazano djelotvoran instrument borbe protiv terorizma na moru i sa mora u Sredozemlju“, rekao je vice-admiral Roberto Cesaretti, komandant operacije *Active Endeavour*. ►

„Cilj je razviti puno efikasniji sistem prikupljanja i analize informacija, te izmijeniti karakter sadašnje operacije, u kojoj se obavještajni podaci koriste kao podrška, u operaciju koju će obavještajni podaci pokretati“

Vice-admiral Roberto Cesaretti,
komandant operacije
Active Endeavour

Operacija je NATO-u pomogla i da stekne vrijedno iskustvo u provođenju pomorskih restrikcija i općenito je doprinijela miru, stabilnosti i sigurnosti u regionu od strateške važnosti.

NATO je najprije raspoređio svoje Stalne pomorske snage u istočno Sredozemlje 6. oktobra 2001. godine, demonstrirajući tako odlučnost i solidarnost Saveza. Bio je to dan uoči početka operacije *Enduring Freedom*, kampanje pod vođstvom SAD-a sa ciljem protjerivanja Al-Qaide i Talibana iz Afganistana.

Raspoređivanje je bilo jedna od osam mjera (vidi okvir na strani 6) koje je NATO poduzeo poslije terorističkih napada 11. septembra 2001., nakon aktivacije člana 5, tj. odredbe o kolektivnoj odbrani NATO-a, kako bi podržao Sjedinjene Američke Države, po prvi put u istoriji Saveza. Cilj je bio djelovati preventivno i vršiti nadzor u strateškim međunarodnim voda- ma u ključnom trenutku.

Komanda pomorske komponente Savezničkih snaga u Napulju (CMAR Naples) komandovala je raspoređivanjem koje je 26. oktobra 2001. godine i službeno nazvano operacija *Active Endeavour*, i to preko Centra za pomorske operacije, a događaj je predstavljao prekretnicu za Savez. Skupa sa slanjem aviona tipa AWACS u Sjedinjene Američke Države, bio je to prvi put da se kapaciteti NATO-a angažiraju u skladu sa članom 5.

Za sigurnost NATO-a je od ključne važnosti da važne trgovačke rute u Sredozemlju budu prohodne i sigurne. Samo o energetima kada je riječ, svake godine oko 65 posto nafte i prirodnog gasa za Zapadnu Evropu stiže preko Sredozemnog mora, a tu su i važni cjevovodi koji spajaju Libiju i Italiju, te Maroko i Španiju. Iz tog razloga brodovi NATO-a vrše sistematska pripremna izviđanja tih ruta na tzv. „uskim grlima“, kao i na važnim prolazima i lukama širom Sredozemlja.

Širenje misije

U martu 2003. godine, operacija *Active Endeavour* proširena je tako što je obuhvatila i pratnju trgovačkih brodova kroz Gibraltarski prolaz za savezničke zemlje koje ulože takav zahtjev. Cilj ovakvog proširenja misije bio je spriječiti terorističke napade, poput napada na brod USS Cole u oktobru 2000. godine u blizini jemenske obale, i na francuski naftni tanker Limburg, dvije godine kasnije. Bila je to mjera predostrožnosti zasnovana na obavještajnim podacima koji su upućivali na to da brodovi koji prolaze kroz ovaj vrlo uzak prolaz predstavljaju potencijalnu metu terorističkih napada. Svakog dana kroz Gibraltarski prolaz plovi oko 3000 komercijalnih brodova. U maju 2004. godine, pratnja je obustavljena zbog sve manjeg broja zahtjeva. Međutim, operaciju je moguće ponovo pokrenuti u svakom trenutku.

U aprilu 2003. godine, NATO je opet proširio misiju i počelo se sa ukrcavanjem na sumnjive brodove. Ukrivanje se vrši uz pristanak kapetana broda i zemlje pod čijom zastavom brod plovi, prema odredbama međunarodnog prava. U praksi, pomorske patrole NATO-a zaustavljaju trgovačke brodove i od njih traže da se identificiraju i objasne čime se bave. Zatim se prikupljene informacije prijavljuju CC-MAR-u u Napulju i Centru za pomorski transport NATO-a u Northwoodu, Engleska. Ukoliko se uoče neke nepravilnosti, koje ne moraju biti u vezi sa terorizmom, informacija se upućuje nadležnoj policijskoj organizaciji u narednoj luci u koju će brod uploviti.

Nakon toga brod ostaje pod nadzorom sve dok nadležno tijelo ne poduzme odgovarajuće mjere, ili dok brod na svom putu ka luci ne uplovi u teritorijalne vode te zemlje.

U martu 2004. godine, zbog uspješnosti operacije *Active Endeavour* u istočnom Sredozemlju, NATO je proširio operacije na cijelo Sredozemlje.

Novi operativni šablon

U oktobru 2004. godine, NATO uvodi novi operativni šablon. Od tada je naglasak stavljen na prikupljanje i obradu informacija i obavještajnih podataka koji se primarno odnose na konkretnе brodove od posebnog interesa. Na taj je način omogućeno raspoređivanje površinskih snaga u vidu jedinica za reakciju koje izvršavaju konkretnе zadatke, kao što su praćenje i ukrcavanje na brodove. Dopunske snage, poput jedne od savezničkih stajačkih pomorskih grupa, mogu se uključiti u operaciju kao pojačanje za intenzivniji nadzor.

Aktivni napor se tokom godina, kroz razmjenu podataka koje saveznici i zemlje Sredozemlja prikupe na moru, sve više temelji na informacijama i obavještajnim podacima. Dosadašnji nivo razmjene informacija stvorio je zdrave temelje za budući rad. Riječima vice-admirala Cesarettija: „Cilj je razviti puno efikasniji sistem prikupljanja i analize informacija, te izmijeniti karakter sadašnje operacije, u kojoj se obavještajni podaci koriste kao podrška, u operaciju koju će obavještajni podaci pokretati“.

Osim toga, NATO razvija i eksperimentalni mrežni sistem koji će svim zemljama Sredozemlja omogućiti efikasniju razmjenu informacija o trgovačkom transportu u bazenu. To bi stvorilo sliku trgovačkog transporta u Sredozemlju koja bi policijskim organizacijama, ali i snagama NATO-a u međunarodnim vodama, pomogla da se suprotstave tim problemima.

„Active Endeavour je ostvario vidan učinak na sigurnost i stabilnost Sredozemlja“

Generalni sekretar
Jaap de Hoop Scheffer

Učešće Partnera NATO-a

Na NATO samitu održanom u Istanbulu u junu 2004. godine, Savez je odlučio pojačati operaciju *Active Endeavour*, između ostalog i kroz podršku zemalja partnera NATO-a i zemalja Mediteranskog dijaloga. Program Mediteranski dijalog, uspostavljen 1995. godine, nastoji doprinijeti regionalnoj sigurnosti i stabilnosti i postići bolje uzajamno razumijevanje između NATO-a i njegovih partnera u Sredozemlju.

Sva ponuđena podrška, uključujući i ponude drugih zainteresiranih

zemalja, razmatra se od slučaja do slučaja. Nakon što su podršku ponudile Rusija i Ukrajina, 2004. godine su finalizirani i sporazumi koji uređuju tu podršku. Stručni timovi iz NATO-a sarađuju sa kolegama iz obje ove zemlje i vrše pripreme za početak njihovog operativnog angažmana krajem 2006. ili početkom 2007. godine.

U toku su i pregovori sa tri zemlje Mediteranskog dijaloga, Alžirom, Izraelom i Marokom, te sa dvije partnerske zemlje, Gruzijom i Albanijom, koje su iskazale želju da podrže ovu operaciju.

Riječima Jaapa de Hoopa Scheffera: „NATO je mjesto gdje se koncipiraju zajednički odgovori na izazove koje pred nas postavljaju širenje oružja za masovno uništenje i disfunktionalne zemlje, ali i mjesto gdje se zajednički donesene odluke pretaču u zajedničko dejstvo“.

Prednosti

Iako je u središtu mandata operacije *Active Endeavour* odvraćanje od i otkrivanje terorističkih aktivnosti, ova je operacija ostvarila i vidan učinak na sigurnost i stabilnost Sredozemlja, što je dobro za trgovinu i ekonomiju, ali je korisno i u vanrednim situacijama.

Od 13. jula 2006. godine, zaustavljeno je oko 81.000 brodova, a ukrčavanje je izvršeno na 102 broda. Osim toga, izvršeno je 488 neborbenih pratnji kroz Gibraltarski prolaz.

U junu 2003., jedna zemlja južnog regiona prijavila je brod čije su

aktivnosti izgledale sumnjivo. CCMAR u Napulju je proslijedio ove informacije većem broju korisnika kako bi svi bili upoznati sa pripremom eventualnih akcija NATO-a ili državnih vlasti. Zahvaljujući tome, obalna straža jedne od zemalja Saveza iskoristila je te informacije kada je uočila brod u svojim teritorijalnim vodama, pa su se državne vlasti odlučile za detaljniju istragu.

Brodovi i helikopteri NATO-a također su u nekoliko navrata intervernirali spašavajući civile na ugroženim naftnim bušotinama i tonućim brodovima. Između ostalog, takav je bio slučaj sa 84 radnika koji su evakuirani sa bušotine ugrožene snažnim vjetrom i valovima u decembru 2001. godine, spašavanjem žena i djece sa tonućeg broda koji je u januaru 2002. godine prevozio oko 250 izbjeglica, i sa pomaganjem u opravci brodskog trupa.

Iskustvo koje je NATO stekao kroz operaciju *Active Endeavour* i druge operacije sproveđenja pomorskih restrikcija (vidi okvir na strani 5) obogatilo je Savez velikim stručnim znanjem u ovom polju. Ova je stručnost bitna za šira međunarodne aktivnosti u borbi protiv terorizma, a posebno protiv širenja i krijumčarenja oružja za masovno uništenje.

Iako su brojne karakteristike operacije *Active Endeavour* u suštini iste kao i u prethodnim pomorskim misijama NATO-a, u smislu opreme i aktivnosti, priroda prijetnje je sasvim nova i zahtijeva usvajanje inovativnih pristupa. ▶

Dvije savezničke fregatne formacije visoke gotovosti – NATO-ova Stajaća pomorska grupa 2 (SNMG 2, ranije STANAVFORMED) i Stajaća grupa 1 (SNMG 1, ranije STANAVFORLANT) – rotiraju se u Sredozemlju na tromjesečnoj osnovi i pružaju podršku operaciji *Active Endeavour*. Ove formacije raspolažu brodovima iz velikog broja zemalja NATO-a, koji se također rotiraju.

Zemlje Saveza ustupaju i dodatne snage na dobrovoljnoj osnovi, a *Active Endeavour* se snažno oslanja i na logističku podršku zemalja Saveza i Sredozemlja. Osim toga, podmornice vrše dodatni nadzor kroz diskretno praćenje određenih područja radi uočavanja sumnjivog ponašanja. Pomorske

patrolne letjelice, također, pokrivaju široko područje pomoću širokog spektra senzora koji otkrivaju i klasificiraju plovila i druge objekte. Španske pomorske snage igraju posebno važnu ulogu u pratnji brodova kroz Gibraltarski prolaz.

Vijeće sigurnosti UN-a šalju se redovni izvještaji o toku operacije *Active Endeavour*. ■

Pomorske operacije NATO-a

Od kraja Hladnog rata, NATO je stekao puno iskustva i praktičnih stručnih znanja u pomorskim operacijama, bilo pružajući podršku pojedinim članicama ili koalicijama zemalja članica, bilo pod zastavom NATO-a. Najdugotrajnije pomorske misije NATO-a odigrale su se tokom ratova izazvanih raspadom Jugoslavije. Od 1992. do 1996. godine, Savez je pomagao u sprovođenju embarga na oružje nametnutog cijeloj bivšoj Jugoslaviji, ali i ekonomskih sankcija protiv Srbije i Crne Gore koje je

uvelo Vijeće sigurnosti UN-a. Ova operacija u kojoj su učestvovalе snage iz Zapadnoevropske unije prvi put je nazvana *Maritime Monitor*, a zatim preimenovana u *Sharp Guard*, pošto je misija proširena sa nadzora na ukrcavanje i pretres plovila. S obzirom na brojne sličnosti sa operacijom *Active Endeavour*, iskustvo stećeno tih godina pokazalo se izuzetno korisno i za sadašnju operaciju. ■

Inicijativa za sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje (PSI) je odgovor na sve veći izazov širenja ovog oružja, lansirnih sistema i sličnih materijala širom svijeta. Inicijativu, koju je pokrenuo američki predsjednik George W. Bush u maju 2003. godine, čini globalno partnerstvo zemalja koje nastoje zaustaviti protok opasnih tehnologija prema i od državnih i nedržavnih aktera angažiranih u programima širenja oružja za masovno uništenje.

Zemlje učesnice su usaglasile zajedničku Izjavu o principima sprečavanja širenja u septembru 2003.g. Ovom su se izjavom obavezali da će poduzimati djelotvorne mjere, pojedinačno ili u saradnji sa drugim zemljama, u cijelom

Inicijativa za sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje

nizu konkretnih područja: onemogućavanje transfera ili transporta takvog naoružanja, lansirnih sistema i sličnih materijala prema i od državnih i nedržavnih aktera angažiranih na širenju oružja za masovno uništenje; usvajanje usklađenih procedura za brzu razmjenu važnih informacija koje se tiču mogućeg širenja; zaštita povjerljivih informacija koje ustupaju druge zemlje u sklopu ove inicijative; izdvajanje potrebnih resursa i aktivnosti u korist operacija i kapaciteta usmjerenih na sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje i maksimalna koordinacija između učesnika u tim aktivnostima; po potrebi, analiza i rad na jačanju nadležnih državnih pravnih tijela radi postizanja ovih ciljeva i rad na poboljšanju relevantnih međunarodnih propisa i okvira na način koji će im omogućiti izvršenje njihovih obaveza; i poduzimanje konkretnih aktivnosti u cilju

zaustavljanja pošiljki sa oružjem za masovno uništenje, njihovih lansirnih sistema ili sličnih materijala, do nivoa koju dozvoljavaju državna zakonodavna tijela i u skladu sa obavezama preuzetim na temelju međunarodnog prava.

Na samitu održanom u Istanbulu u junu 2004. godine, Savez je istakao svoju snažnu podršku ciljevima Inicijative za sprečavanje širenja oružja za masovno uništenje i Izjavu o principima sprečavanja širenja oružja za masovno uništenje, te pozvao partnerske i druge zemlje da daju podršku ovoj inicijativi i realiziraju njene ciljeve. Iskustvo koje je NATO stekao patrolirajući Sredozemljem s ciljem otkrivanja i sprečavanja terorističkih aktivnosti u sklopu operacije *Active Endeavour* vrlo je važno u ovom kontekstu. ■

Pravovremeno djelovanje u borbi protiv terorizma

Po aktivaciji člana 5 poslije terorističkih napada na Sjedinjene Države 11. septembra 2001., 4. oktobra 2001. godine, na zahtjev Sjedinjenih Država, zemlje Saveza su se dogovorile da poduzmu osam početnih mjeru u cilju realizacije ovih odredbi. Konkretno su se dogovorile da pojačaju razmjenu obavještajnih podataka i saradnju, kako bilateralnu, tako i u okvirima nadležnih tijela NATO-a, u vezi prijetnji koje nameće terorizam i mjeru koje se protiv njih mogu poduzeti; da će pružati pojedinačnu ili kolektivnu, ovisno o

svojim mogućnostima i u skladu s njima, pomoći Saveznicima i drugim zemljama koje postanu ili bi mogle postati meta pojačane terorističke prijetnje zbog njihove podrške borbi protiv terorizma; i da će poduzeti neophodne mjeru za povećanu zaštitu objekata Sjedinjenih Američkih Država i drugih zemalja Saveza na svojoj teritoriji.

Zemlje Saveza su se, također, dogovorile da će dopuniti odabrane resurse Saveza, neophodne za podršku protuterorističkim operacijama; da će izdavati

dopuštenja za vojne prelete američkim i drugim savezničkim letjelicama u svrhu protuterorističkih operacija; i da će Sjedinjenim Državama i drugim zemljama Saveza dati pristup lukama i aerodromima na teritoriji zemalja članica NATO-a u svrhu protuterorističkih operacija. Osim toga, zemlje Saveza su dogovorile raspoređivanje Stajačih pomorskih snaga NATO-a na istoku Sredozemlja i aviona tipa AWACS u Sjedinjene Američke Države u svrhu podrške protuterorističkim operacijama. ■